

RADU DINULESCU:

CEL MAI IMPORTANT E PARIUL CU TINE ÎNSUȚI

Regizorul Radu Dinulescu nu e un taciturn. Dar nici nu e dintre cei care să alerge după publicitate. Are un soi de modestie firească, dincolo de care poți ghici totuși îndirjirea specifică aceluia care tace și face, simțind că așa e mai bine, că așa se cuvine. Circulă acum între București, Arad și Cluj, după ce s-a învățat să circule la fel de ușor între Haifa, Viena și München, pe unde au ajuns să fie prețuite păpușile și scenografiile sale. La începutul lui martie, când a avut loc convorbirea noastră, montase deja două spectacole în România, la "Tândărică" și la Arad, și se afla într-un stadiu avansat cu repetițiile celui de-al treilea, tot la Arad, cu „Candide” de Voltaire. Pentru început ne-am reamintit amândoi de încântătorul său spectacol cu Vicleniile lui Scapin de Molière, realizat înaltea plecării din țară.

□ E, într-adevăr, spectacolul de care s-a vorbit, aici, cel mai

mult. Într-un fel, el reprezenta câștigarea unui pariu, a cărui istorie poate c-ar merita să fie știută. Pînă a veni la Arad, în 1983, fusesem regizor la Baia Mare și reușisem să pun la punct trupa de acolo. Îmi amintesc că primul spectacol pe care-l montasem, cu **Anchetă asupra unui tînăr care nu a făcut nimic** de Adrian Dohotaru, se jucase de 100 de ori, ceea ce era, pentru Baia Mare, un adevărat fenomen. Mie, inițial, spectacolul nu-mi plăcuse. Stăteam împreună cu Florin Harasim, la una dintre vizionări, și ne miram ce "tîmpenie" am putut să facem. În mintea noastră el nu funcționa ca un bun spectacol de teatru, deși a avut succes la public și la critică. Am pus în scenă apoi **Speranța nu moare în zori** de Romulus Guga, care nu știu dacă era mai bun, dar care era în orice caz mult mai "elaborat", așa că părea să mă mulțumească mai mult, pe-atunci, ca regizor. Au urmat **Matca** de Marin Sorescu și **Leonce și Lena** de Büchner, care au readus lumea la teatru.

■ Și care ți-au adus și ție premiul pentru regie al A.T.M.-ului, acordat de secția de critică. Se configurase atunci un foarte interesant moment în existența Teatrului Dramatic din Baia Mare, care revenise în zona de interes a criticii și avea din nou un cuvînt de spus în viața noastră teatrală.

□ Ei bine, tocmai atunci eu mă hotărîsem să plec de la Baia Mare și să vin la Arad. Țin minte că, discutînd cu Dumitru Chirilă, unul dintre criticii care-mi urmăriseră îndeaproape spectacolele, dînsul nu m-a sfătuit să vin la Arad, într-un teatru "mort", cu o trupă greoaie și neinteresantă. "Pariul" făcut atunci cu Dumitru Chirilă s-a dovedit mult mai important decît părea la prima vedere. Căci a fost, în primul rînd, un pariu cu mine însumi: acela de a-mi dovedi că pot face, și la Arad, un lucru interesant. Aveam deja o primă experiență arădeană, cu un spectacol care n-a ieșit niciodată la public, din cauza vizionărilor: **Omul care s-a trezit vorbind singur** de Adrian Dohotaru, jucat ulterior la

București, după nenumărate prefaceri, cu titlul **Insomnie**. Simțisem trupa care, chiar dacă era obosită și descurajată, avea totuși dorința de a face, de a face teatru adevărat, ceea ce m-a hotărît și pe mine să insist. Sigur că la început n-a fost ușor. Am pus mai întîi două spectacole - semieșecuri: **Puterea și Adevărul** de Titus Popovici, unde cred că am greșit eu, plăcîndu-mi "scriitura", chiar dacă ea nu mai avea nici o comunicare cu publicul la ora aceea, în '83, și **Salonul** de Paul Everac, unde nu știu cît am greșit, dar am reușit cel puțin să omogenizez trupa, montarea funcționînd și ca un exercițiu de stil, fără îndoială util și mie și actorilor.

Abia după ce am cunoscut astfel posibilitățile trupei, m-am încumetat să pun **Vicleniile lui Scapin**, cu Valentin Voicilă, care venise după mine, de la Baia Mare la Arad. Și abia cu acest spectacol cred c-am câștigat pariul cu mine și cu dl. Chirilă, judecînd și după cronică dînsului.

■ Unele cronici nici n-au mai apucat să apară, fiind scoase din pagină, atunci cînd ministerul a aflat de cererea ta de plecare din țară.

□ Au scos cronicile, dar n-au oprit totuși spectacolele. Pentru că, după **Vicleniile lui Scapin**, am mai apucat să fac un spectacol "de public", cu **Puricele în ureche** de Feydeau, ambele continuînd să se joace vreo patru ani după plecarea mea. Lucrasem, în patru ani, 15 spectacole. Păcat că despre unele nu se știe aproape nimic. Așa, de pildă, **Harap Alb**, pe care l-am făcut la Békéscsaba, în scenografia lui Florin Harasim, în '84, și care a fost considerat cel mai bun spectacol pentru copii din acel moment, în Ungaria. **Vocile nopții** după Augustin Buzura n-a ieșit la public, la Tîrgu Mureș, dar a ajuns în repetiții generale, prima generală însemnînd de altfel și oprirea spectacolului. Era parcă prin '83.

■ Te-ai gîndit să reieși, eventual, **Vocile nopții**, poate chiar

tudor george și valentin voicilă în "leonce și lena"

la Tîrgu Mureș?

Nu. În nici un caz. Problemele sînt acum cu totul altele. Așa că scriu un scenariu burlesc despre o epopee a privatizării în județul Constanța. E un scenariu de film și, cum mai am și altele la activ, sper ca măcar asta să intre în producție.

■ Ți-ai dori să semnezi și regia filmului ?

Deocamdată nu. Poate mai tîrziu. Acum lucrez, în paralel, la o serie de desene cu personaje bizare, ce ar urma să apară la o editură din România, în colaborare cu parteneri străini. M-ar tenta în schimb foarte tare să fac filme cu păpuși, dar acesta ar fi un proiect care necesită și foarte mulți bani, și foarte mult timp de lucru. Pentru materialele pe care le folosesc eu în construirea păpușilor și pentru zona în care lucrez acum, în acest domeniu, nu sînt condiții în România. Pentru teatru însă, da.

■ Apropo de această a doua vocație a ta, păpușile, pe care ți-ai descoperit-o în Israel: a fost vorba, și de astă dată, de un pariu?

Nu cu cineva anume; cu mine însumi, în acest caz. Șențaia că pot face și așa ceva a fost, cu adevărat, extraordinară. Ca regizor, producător și scenograf, am lucrat două spectacole: în '87, **Don Quijote**, iar în '89 **Max și Moritz**. Faptul că păpușile au fost foarte frumoase sau, mă rog, că au fost apreciate ca atare mi-a adus comenzi la multe alte trupe, în calitate de creator și constructor de păpuși. Deseori eram astfel pus în ipostaza de a lucra eu, regizor, cu alți regizori, pe care i-am și împins uneori spre alte viziuni decît cele cu care porniseră inițial la drum. Lucrînd, pe lîngă păpuși, tot felul de efecte de scenă, am fost solicitat și de o trupă de balet din Israel, cu care am colaborat la trei spectacole: unul a avut premiera în cadrul **Festivalului Israel** de la Ierusalim, iar celelalte două s-au prezentat în cadrul **Festivalului de dans al Operei din Viena**, în martie '90, mai cunoscut fiind spectacolul de balet **Sueto**, semnat de marele coregraf suedez Mats Ek.

■ Revenînd în țară...

...am început foarte repede să lucrez. Așa că în septembrie '90 a avut loc premiera, la "Moki Theatre" din Viena, cu **Max și Moritz**, într-o nouă variantă scenică, realizată la Teatrul "Tăndărică", evident cu actori din București. Este vorba de Constantin Cotimanis și Geo Dobre, ambii de la T.E.S., care joacă și mînuiesc în același timp foarte multe păpuși: e un teatru cu păpuși, nu de păpuși. Experiența mea cu păpușile o voi folosi în curînd și la Teatrul Național din Cluj, în **Ferma animalelor**, după Orwell, unde voi face regia și păpușile spectacolului. Mai am un proiect la T.E.S., în idiș, o combinație de teatru și teatru de păpuși, după povestirile din Helem, pe un scenariu propriu.

■ Cum reușești să te descurci, printre atîtea proiecte?

Mi-ar fi mult mai greu fără ele. În domeniul teatrului de păpuși am de lucru, acum, și la Viena și în Germania, dar am parcă o și mai mare foame de teatru, nu pentru copii, ci pentru adulți, în limba română. Așa se și explică de altfel contractul meu pe timp de un an, cu teatrul din Arad. Iar apropo de proiecte, intenționez să-mi deschid un teatru particular pentru copii la Arad, cu actori și păpuși. Sigur că acest teatru are și o idee a lui, dar n-aș vrea s-o divulg înaintea de a-l face.

■ Parcă aveai un teatru al tău, de păpuși, în Israel. Ai renunțat la el?

Se numește Teatrul "Scapin", există și funcționează și acum. L-am lăsat în mîna unor impresari de meserie care, din cînd în cînd, îmi trimit cota mea de venituri, în țară. Din păcate, războiul din Golf a lovit și în activitățile culturale, dar sperăm într-o redresare rapidă. Teatrul joacă acum cele două spectacole amintite, **Don Quijote** și **Max și Moritz**, precum și un carnaval de stradă, cu păpuși gigantice. Am actualmente în Israel 30 de asemenea păpuși, care participă la tot felul de manifestări culturale, carnavaluri etc., și ele sînt, între altele, destul de "productive".

■ Reîntorcîndu-ne la Arad și la vîltoarea ta premieră, cum ți s-a părut trupa, după trecerea acestor 5-6 ani?

Înainte de a mă angaja într-un nou spectacol de anvergură, cum sper să fie **Candide** de Voltaire, am vrut să cunosc actualul potențial al trupei. De aceea am montat un prim spectacol, mai ușurel, cu piesa **Hai să ne dezbrăcăm!** de Dimitris Psatas, în traducerea lui Ion Văran, care a avut premiera pe 12 ianuarie 1991. Trupa e puțin descompletată, în special la categoria de vîrstă 45-50 de ani, resimțindu-se și golul lăsat de regretatul Ion Petrache. Nici actrițe din această categorie nu sînt, cu excepția Mihaelei Murgu. Alături de ea, lucrez cu Ion Costea și Dan Covrig, cu care am făcut și piesa lui Psatas, dar și cu Adrian Zavloschi și Adriana Ghiniță, cu Radu Cazan, Vasile Grădinaru, Iulian Copacea și cu toți actorii tineri din teatru, care nu sînt puțini. Spectacolul vrea să fie o "jocă de-a teatrul", iar mesajul lui - nu trebuie să ne fie frică de acest cuvînt! - cred că va fi important în conjunctura politică actuală, răspunzînd, de fapt, unei necesități. În **Candide** e o lume plină de jafuri, crime, războaie, netrebnicii, politică rău înțeleasă, cutremure și cataclisme, în care orice suflet curat își pierde busola. Concluzia finală a textului lui Voltaire și chiar a spectacolului meu este că, dacă nu ne apucăm de muncă, nu putem ajunge nicăieri. E un spectacol pe care-l consider, deci, necesar și binevenit, acum, în România. Sper ca premiera să fie de Paști. Deși Voltaire a fost împotriva religiei, de fapt împotriva bigotismului, în spectacolul meu **Candide** este pus sub semnul patimilor lui Cristos.

Altfel, în lumea asta, nu foarte diferită de cea din **Candide**, și eu sînt ușor deabusolat. Nu m-aș hazarda să dau vreun răspuns la întrebarea ce ar trebui făcut, spre ce anume ar trebui să se meargă sau cum ar putea fi readus publicul la teatru. Probabil că el va reveni pur și simplu la teatru, în măsura în care va avea și de ce s-o facă.

Convorbire consemnată de

VICTOR PARHON

